

Ірина ШУМЛЯЄВА

*Національна академія державного управління
при Президенті України*

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

РОЗВИТОК ВЗАЄМОВІДНОСИН ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДЯН НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Розглядаються питання налагодження взаємодії органів публічної влади та членів територіальної громади, для чого аналізуються вітчизняні конституційні, законодавчі, а також міжнародно-правові норми, в яких передбачено форми та принципи демократичного врядування. Визначаються особливості відносин на місцевому рівні між органами місцевого самоврядування та членами територіальної громади, які впливають на становлення й розвиток партнерських відносин і процес вирішення питань місцевого значення. З метою інтеграції інтересів різних груп населення на місцевому рівні, що впливає на поліпшення співпраці між публічними структурами і громадянами, надаються окремі пропозиції щодо вдосконалення механізму гарантування прав членів територіальної громади та реалізації права на місцеве самоврядування. Пропонується використання оптимальної моделі взаємовідносин у досліджуваній сфері, яка має базуватися на комплексному підході до вироблення логічно побудованої структури взаємодії територіальної громади та органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: взаємовідносини, взаємодія, органи публічної влади, члени територіальної громади, місцеве самоврядування, правова держава.

Ефективність функціонування інститутів громадянського суспільства в правовій державі безпосередньо залежить від ступеня демократизації суспільного життя, що тісно пов'язано з налагодженням поліаспектної взаємодії органів публічної влади з різними групами населення. Для реалізації цього напрямку необхідним є створення дієвих механізмів функціонування оптимальної системи прямих та зворотних зв'язків між суспільством та органами публічної влади на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Як зазначається в Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 рр., затвердженій Указом Президента України від 26 лютого 2016 р. № 68/2016, недосконалість чинного законодавства створює штучні бар'єри для реалізації громадських ініціатив, утворення та діяльності окремих видів організацій громадянського суспільства, розгляду та врахування громадських пропозицій органами державної влади, органами місцевого самоврядування [12]. Отже, підвищення рівня залучення громадян до прийняття владних рішень потребує належного правового оформлення відносин влади та суспільства, унормування питань легалізації та діяльності суспільних інститутів.

Питання еволюції та розвитку взаємовідносин органів публічної влади та суспільства стали предметом дослідження багатьох науковців, а саме: В. Алексєєва, М. Годзюр, В. Гуцов, Л. Загайнова, В. Ладиченка, Т. Лескарь, А. Матвієнка, А. Медвідь, А. Михненко, В. Карлова, С. Кравченко, Г. Колісник, Т. Крушельницької, С. Пригородова, І. Рейтерович, С. Ситник, С. Телешуна та ін. Однак в умовах побудови правової держави в Україні актуалізується питання постановки та вирішення проблем подальшого розвитку взаємодії інститутів держави та громадянського суспільства на місцевому рівні, що обумовлює здійснення подальших наукових розвідок у цій предметній сфері.

Мета статті – визначити напрями розвитку взаємовідносин органів публічної влади та громадян на місцевому рівні, що обумовлено формуванням в Україні правової держави.

У ст. 1 Основного закону закріплено, що Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. З огляду на еволюційний розвиток концепції правової державності, конституційні норми втілили основні інститути правової держави, враховуючи те що вона є організацією політичної влади, заснованою на визнанні та забезпеченні прав і свобод людини і громадянина, верховенстві права, взаємній відповідальності особи і держави. Проте конституційне проголошення правової державності не означає фактичне її відтворення та побудову. Слід погодитися, що проголошенням демократичного, соціального і правового статусу України законодавець не стільки констатував реальний стан держави, скільки висловив прагнення і створив конституційні передумови для подальшої реалізації названих принципів, про що свідчать положення преамбули Конституції, де зазначається, що український народ, від імені якого виступає Верховна Рада України, прагне розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу [9, с. 6]. Тому актуалізується питання вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, а також підвищення правової культури громадян (у тому числі й посадових осіб органів публічної влади) щодо співпраці у сфері місцевого розвитку, що сприятиме дотриманню принципів верховенства права та закону, прав і обов'язків людини й громадянина, а також забезпечення їх захисту, розвитку громадянського суспільства та громадівського самоврядування.

Засади взаємовідносин органів публічної влади та суспільства закладено в Конституції України, в якій закріплено, що народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування (ст. 5 Конституції України); державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову (ст. 6 Конституції України); в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування (ст. 7 Конституції України) [8]. Саме ці конституційні засади державного будівництва, а також ті, що стосуються народовладдя, суверенності України, її цілісності та недоторканності, верховенства права та визнання найвищої юридичної сили Конституції України, мають забезпечити цілісність і стабільність системи публічної влади, реалізацію принципів її функціонування, а також взаємодію з громадянським суспільством.

У контексті побудови в Україні правової держави реалізація цих статей передбачає забезпечення виконання пріоритетних завдань, серед яких: законодавчо закріплений захист прав і свобод людини, несуперечливість громадянських прав і законодавчих норм; відпрацьована регламентація повноважень держави на ґрунті поділу гілок влади та створення системи всебічного конституційно-правового контролю за їх діями з боку інститутів громадянського суспільства; наявність механізму демонополізації влади з метою недопущення зосередження її в руках певних осіб або інституцій; додержання демократичних вимог під час розробки, прийняття та застосування законів, внесення до їх змісту принципів та механізмів демократії [2, с. 19 – 20]; включення суспільства до процесу укріплення законності та правопорядку за допомогою звичайних та перспективних партисипативних форм співучасті; розробка організаційно-правових механізмів забезпечення підвищення рівня інформаційної прозорості та відкритості управлінських рішень, а також контролю за дотриманням транспарентності органами публічної влади.

Слід погодитися, що розбудова в Україні правової держави, а також становлення форм та механізмів громадянського суспільства є тривалим процесом, у якому мають узяти участь як державні органи, так і громадяни. При цьому основною метою цих дій повинна стати розбудова дійсно самоврядної громади, яка буде діяти в умовах реалізації основних принципів самоврядування в політиці та економіці, коли сама держава стане надійним гарантом від авторитарної сваволі [4, с. 106].

Громадянське суспільство найбільш ефективно діє на регіональному та місцевому рівнях, де будуються відносини органів публічної влади та громадян з метою вирішення питань організації життєвого простору, зокрема шляхом взаємодії з регіональною та місцевою владою. Якщо на державному рівні ми можемо говорити про те, що без громадянського суспільства немає правової держави, а без правової держави є неможливим становлення повноцінного громадянського суспільства, то на місцевому рівні територіальні громади, як частина суспільства, також впливають на становлення правової державності через публічноуправлінські процеси, зокрема ті, які стосуються прийняття публічноуправлінських рішень, удосконалення правової бази стосовно реалізації ними права на місцеве самоврядування.

З одного боку, залучення громадян до вирішення питань місцевого значення означає розширення кількості учасників управлінської діяльності, що дозволяє приймати рішення, спираючись на настрої людей, більш конкретні знання про актуальні проблеми, які потребують нагального вирішення, дозволяє оцінити ставлення населення до рішень, які приймаються чи прийняті. Але, з іншого боку, консультації із жителями можуть ускладнити процес прийняття рішень через некомпетентність населення, необхідність узгодження інтересів різних верств населення, відповідне збільшення матеріальних витрат. Тому нині представники органів публічної влади розділилися на тих, хто вважає, що необхідно ввести обмеження на участь населення у вирішенні місцевих справ чи висувати на обговорення з громадянами лише найпростіші питання, і тих, хто вважає, що участь громадян у прийнятті рішень є не обов'язковою.

Як зазначає В. Алексєєв, така невпевненість стосовно участі населення в управлінні, що історично сформувалася, на сучасному етапі розвитку є недостатнім аргументом для громадян, які мають конституційне право брати участь в управлінні державними справами, особливо зважаючи на те, що це також не підпадає під категорію оцінки суспільства, яке розвивається зовсім за іншими, кардинально відмінними від попередніх часів, принципами [1, с. 17].

Слід зазначити, що особливістю взаємовідносин на місцевому рівні між органами місцевого самоврядування та членами територіальної громади є те, що муніципальні інститути створюються для вирішення питань місцевого значення, а посадові особи місцевого самоврядування є членами територіальної громади, в якій виховуються та спрямовуються. Знання особливостей та проблем певної території дозволяє посадовим особам органів виконавчої влади та місцевого самоврядування розробити найбільш раціональну й ефективну тактику реалізації державних стратегій і програм, залучаючи до цього процесу різні інститути громадянського суспільства. Органи публічного управління низового рівня можуть забезпечити безперервний та достовірний зв'язок із населенням, що дозволяє отримати інформацію щодо важливих соціальних завдань на місцях, ставлення громадян до ініціатив органів публічної влади, внесення пропозицій щодо корегування прийнятих рішень.

Як зазначає В. Ладиченко, значною проблемою є визначення точок перетину і гармонізації інтересів державної влади та інститутів громадянського суспільства, розмежування їх функцій і створення механізмів стримувань і противаг [10, с. 22]. При цьому правова держава не може протистояти суспільству, а її призначення полягає у створенні умов для нормального функціонування та розвитку інститутів суспільства, тому на місцевому рівні відповідні публічні структури повинні вступати в партнерські відносини з членами територіальних громад з метою інтеграції інтересів та цінностей різних прошарків та груп населення. Такий підхід повинен стати ключовим на сучасному етапі для подолання існуючої недовіри населення до публічної влади.

У цьому контексті важливим є поліпшення відносин між публічною владою та громадянами, що обумовлено здійсненням заходів, спрямованих на забезпечення відкритості органів влади та підвищення ступеня залучення громадян до публічно-управлінських процесів, поточної систематичної діяльності стосовно вирішення важливих для населення питань. Це пов'язує ознаку правової державності з подальшою демократизацією процесів публічного управління, що у сфері місцевого самоврядування реалізується через різні форми партисипативної демократії, закріплені на законодавчому рівні або вироблені практикою муніципального життя.

Демократичні форми участі членів територіальної громади в публічному управлінні запроваджуються під час реалізації права на місцеве самоврядування, закріпленого в Конституції України, а також конкретизованого й деталізованого в міжнародно-правових актах, ратифікованих Верховною Радою України (Європейська хартія місцевого самоврядування, Європейська конвенція про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними громадами або органами влади та ін.), законах України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР, «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII тощо та підзаконних нормативно-правових актах, які регламентують питання конструктивної взаємодії органів публічної влади з населенням.

З кінця ХХ ст. все більше країн прагнуть реалізувати такі принципи демократичного врядування, як: відкритість влади, участь громадян, відповідальність перед ними, ефективність діяльності, узгодженість дій. Це передбачає формування відповідних інститутів та механізмів, які дозволяють більш ефективно враховувати потреби громадян. Досвід демократичних держав світу засвідчує, що ефективність вирішення майже всіх питань місцевого значення та реалізація відповідних повноважень суб'єктами місцевого самоврядування залежить від тісної співпраці місцевих органів влади з жителями територіальної громади.

Громадяни визначаються в європейських документах як основа місцевої демократії, тому вони повинні бути поінформовані про всі важливі плани, вироблені їх виборними та офіційними особами. Більша взаємодія місцевих рад та громадян має гарантувати ефективність прийняття та реалізації раціональних рішень складних завдань, сприятиме поліпшенню місцевих політичних обставин [14].

Консультавання органів публічної влади з громадськістю в управлінській практиці розвинутих країн світу здійснюється згідно з двома загальними підходами: встановлення зворотного зв'язку з громадськістю та проведення активних консультацій між органами влади і громадськістю. Сучасні методи встановлення добровільного зворотного зв'язку включають поштові скриньки, електронні звернення, використання переліків питань, що часто повторюються (Frequently asked questions – FAQ). Серед методів отримання зворотного зв'язку за запитом виокремлюють: встановлення часу, що виділяється для надання коментарів і для дій, електронні списки розсилок, фокус-групи, рольові ігри, масові опитування громадської думки, спеціальні соціологічні дослідження, дорадчі опитування. Крім того, використовують публічні зустрічі, громадські слухання, творчі комунікативні заходи, веб-форуми як важливі методи проведення разових консультацій. Серед методів проведення консультацій на постійній основі виділяють діяльність громадських приймалень та комітетів, інтернет-чати [3, с. 270 – 278].

Як свідчить європейський досвід, значною мірою ефективність співпраці органів місцевої влади та територіальної громади залежить як від активності жителів, так і від бажання місцевих управлінців залучати їх до вирішення

місцевих справ та здатності керувати процесом участі. Удосконалення системи управління розвитком територіальної громади тісно пов'язане із застосуванням демократичних засад врядування на місцевому рівні. Європейська хартія місцевого самоврядування передбачає, що право громадян на участь в управлінні державними справами є одним із демократичних принципів, які поділяються всіма державами-членами Ради Європи, і це право найбільш безпосередньо може здійснюватися саме на місцевому рівні [6].

Як зауважував Г. Еллінек, громада має власні права (право встановлювати власні органи, приймати членів, управляти майном тощо), а також виконує окремі державні функції [5, с. 34]. При цьому юридична природа територіальної громади характеризується подвійністю: вона має природні права і водночас позитивні права та несе юридичну відповідальність за їх реалізацію [7, с. 83].

Таким чином, в Україні повинен забезпечуватися принцип реальності індивідуальних прав і свобод громадян, зокрема конституційного права брати участь в управлінні державними справами, у референдумах (ст. 38 Конституції України) або колективних зборах (вирішувати питання місцевого значення, а також створювати будинкові, вуличні, квартальні й інші органи самоорганізації населення згідно зі ст. 140 Конституції України; проводити мирні збори, мітинги, походи і демонстрації, що передбачено в ст. 39 Основного закону; об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності та відповідні кошти для виконання спільних проєктів або спільного фінансування комунальних підприємств, установ, організацій відповідно до ст. 142 Конституції України та ін.).

Проблема реалізації прав територіальних громад не є виключно правовою, оскільки вона тісно пов'язана з економічним станом суспільства, ступенем його розвиненості, рівнем розвитку демократичних традицій, духовним потенціалом тощо. Проте правовий аспект вважається одним із ключових для дійсного забезпечення дотримання прав і свобод, передбачених законами. Їх реалізація пов'язана не тільки з проголошенням прав і свобод, але й із запровадженням у правозастосовчій практиці принципу прямої дії конституційних норм щодо прав і свобод громадян, що сприяє їх фактичному втіленню, незалежно від того, чи існують законодавчі акти, прийняті з метою конкретизації або визначення правил, механізмів, процедур для їх ефективного здійснення. Крім того, в умовах формування правової держави в Україні необхідним є створення механізму конституційних та законодавчих гарантій, як системи імперативних норм, а також сукупності відповідних умов і засобів, які забезпечують дотримання й реалізацію прав та свобод людини і громадянина.

Вбачається, що в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» недостатньо розкритий механізм гарантування прав і свобод територіальної громади, тому він має бути доповнений нормами щодо гарантій державної підтримки та місцевої демократії з урахуванням міжнародно-правових стандартів, а також доповнений статтями стосовно взаємовідносин органів публічної влади та територіальних громад. Конкретизація гарантій реалізації права на місцеве самоврядування повинна бути відображена не тільки на законодавчому рівні, але й в актах локальної нормотворчості територіальних громад. Зокрема, у статутах територіальних громад має бути окремий розділ, який не тільки передбачає гарантії діяльності органів місцевого самоврядування, але й у доступній для населення формі деталізує взаємовідносини з мешканцями сіл, селищ, міст за допомогою різних механізмів взаємодії, як передбачені чинним законодавством, так і нові або модифіковані гарантії гласності й участі громадян у публічноуправлінських заходах. Це дозволить конкретизувати та розширити законодавчі гарантії місцевого самоврядування, врегулювати існуючі неузгодженості правового характеру, які виникли внаслідок прогалів у законодавстві, а також удосконалити систему місцевого управління.

Оптимальна модель взаємовідносин у досліджуваній сфері має базуватися на відповідному стані розвитку місцевих громад, обумовленому національним історичним досвідом, з використанням існуючих сучасних інноваційних технологій та методів залучення громадян до співпраці з органами публічної влади. У цьому контексті на особливу увагу заслуговує застосування комплексного підходу до вироблення логічно побудованої структури взаємодії територіальної громади та органів місцевого самоврядування, що має включати нормативний, організаційний, соціальний, інформаційний, економічний та інші аспекти, які сприятимуть поліпшенню спільної діяльності між суб'єктами публічного управління.

Так, вітчизняний досвід щодо діяльності органів самоорганізації населення, закріплених в Україні як конституційні інституції, може поєднуватися з нормами і стандартами європейських документів щодо партисипативної демократії, а також відповідними механізмами, розробленими в країнах ЄС щодо підвищення рівня участі громадян у здійсненні місцевої політики (перехід до прямих виборів мера, зменшення прохідного бар'єра на місцевих виборах, розширення сфери застосування референдумів, запровадження місцевих дорадчих рад та активне використання різних видів безпосередніх комунікацій з населенням («круглі столи», форуми, громадські слухання тощо) [11, с. 445].

З метою сприяння залучення громадян до вирішення муніципальних питань Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи пропонує органам місцевого самоврядування запроваджувати методи, які дозволяють місцевим жителям брати участь у їх роботі, а саме: осередки планування, консультативні висновки громадян, круглі столи, конференції з питань майбутнього устрою міст, посередництво, ради молоді, консультативні ради осіб похилого віку тощо. Відповідно до Резолюції 91 (2000) Конгресу місцевих і регіональних влад Європи «Про відповідальне громадянство та участь у публічному житті» муніципальна адміністрація не повинна відігравати провідну роль, її завдання – стати ініціатором та активізувати зусилля для формування духу громадськості, зважаючи на те що залучення членів місцевих громад є важливим джерелом життєвої енергії для населених пунктів, муніципальних утворень та регіонів. Для залучення громадян у вирішення муніципальних проблем органи місцевого самоврядування повинні враховувати такі принципи: громадянська участь у місцевому політичному житті повинна бути захищена правом обирати представників вільно, відповідально та демократичним шляхом; вона повинна бути ефективною на всіх рівнях місцевої політичної та адміністративної структури; громадяни повинні отримати консультацію з усіх важливих проєктів, що впливають на майбутнє місцевого співтовариства [14].

Крім того, під час розробки механізмів співпраці необхідно також враховувати вид населеного пункту (села, селища або міста), оскільки практика доводить, що від цього залежить безпосередня та опосередкована взаємодія мешканців певної території, міжособистісне спілкування, спільна праця та відпочинок, спільне користування ресурсами території, а також загальні системи управління та розподілення. Як зазначав А. Токвіль, люди майже завжди силоміць відривають себе від особистих справ, щоб зайнятися справами суспільними, тому й істотним є їх бажання перекласти ці справи на єдиного очевидного та постійного виразника колективних інтересів, якою є держава [13, с. 484], що є більш характерним для міст.

У містах виникають суперечності, пов'язані з наявністю комплексу проблем, обумовлених державними, місцевими, громадськими та приватними інтересами, які необхідно узгоджувати шляхом участі жителів та громадськості у прийнятті управлінських рішень. Тому врахування превалювання типу зв'язків між членами

Local Government

територіальної громади (опосередкованих загальними інфраструктурними, виробничими, управлінськими елементами або перевага безпосередніх контактів, спільної праці, тісних родинних зв'язків) під час співпраці органів публічної влади та населення вирішує питання нестабільності й відчуженості особи від вирішення питань місцевого значення, суттєво поліпшуючи взаємовідносини в системі місцевого управління.

Більшість громадян України не може реалізувати право на вирішення питань місцевого значення через незнання механізмів його реалізації, а тому не може бути партнером місцевої влади під час прийняття управлінських рішень та участі в управлінні місцевими справами. Досвід розвинутих демократичних країн свідчить про те, що перехід до нової системи місцевого самоврядування, зміни в стосунках громадян і публічної влади потребують управлінської освіти населення. При цьому треба мати на увазі, що ця освіта має місце в країнах із давніми демократичними традиціями. У Західній Європі сформовано громадський рух за доступ громадян до права на участь у місцевому самоврядуванні, який, крім муніципальної освіти, також має на меті надання громадянам юридичної допомоги. Поза сумнівом, Україні потрібна загальнодержавна програма освіти з питань місцевого самоврядування, в основі якої була б ідея вільного доступу громадян до права на участь у місцевому самоврядуванні. Крім того, на місцевому рівні також необхідно розробляти освітні програми, побудовані на засадах диференціації та персоналізації, тобто з урахуванням особливостей соціального статусу, віку, статі, культурного рівня людей.

Розробкою заходів щодо муніципальної освіти громадян повинні займатися, насамперед, фахівці з питань місцевого самоврядування, які мають відповідну управлінську освіту. Набута в результаті навчання управлінська компетенція поєднуватиме в собі як теоретичну підготовку, так і практичний досвід управлінської діяльності в органах місцевого самоврядування. Особливо це важливо за нинішнього низького рівня управлінської культури як населення, так і посадовців. Посадові особи органів місцевого самоврядування не завжди розуміють сутність державноуправлінських процесів, не відчують зв'язок між виконанням посадових інструкцій та своєю участю в муніципальному управлінні, визнають себе щодо органу місцевого самоврядування тільки найманими працівниками. Одержання тих знань, які передбачені програмою професійної підготовки та перепідготовки у межах підвищення кваліфікації, є недостатніми для застосування їх на практиці. Займатися самостійно навчанням виборні та посадові особи місцевого самоврядування не мають змоги, зокрема через значне службове навантаження. Тому важливим є планомірне підвищення муніципальної культури та освіти не тільки пересічних громадян, але й посадовців органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Алексеев В. М. Взаємовідносини держави та суспільства в Україні: управлінський аспект : монографія / В. М. Алексеев. – Чернівці : Технодрук, 2010. – 524 с.
2. Взаємодія держави і суспільства в процесах публічної політики : наук. розробка / авт. кол. : С. О. Телешун, І. В. Рейтерович, С. В. Ситник [та ін.]. – Київ : НАДУ, 2013. – 44 с.
3. Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства : навч. посіб. / за наук. ред. Ю. П. Сурміна, А. М. Михненка ; авт. кол. : Ю. П. Сурмін [та ін.]. – Київ : НАДУ, 2011. – 388 с.
4. Гарасимів Т. З. Основні інститути громадянського суспільства та правової держави: засади взаємодії / Т. З. Гарасимів, Т. Ю. Дашо // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. «Юридич. науки». – 2015. – № 813. – С. 96 – 107.
5. Еллинек Г. Общее учение о государстве / Г. Еллинек. – Санкт-Петербург : Юрид. центр-Пресс, 2004. – 752 с.
6. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовт. 1985 р. : ратифікована

законом України від 15 лип. 1997 р. № 452/97-ВР. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

7. Коваленко А. А. Конституційно-правове регулювання в Україні: питання теорії та практики / А. А. Коваленко. – Київ : Довіра, 1997. – 131 с.

8. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

9. Конституція України: науково-практичний коментар / [Авер'янов В. Б., Батанов О. В. ; Баулін Ю. В. та ін. ; редкол. : В. Я. Тацій (голова) та ін.]. – Харків : Право ; Київ : Ін Юре, 2003. – 805 с.

10. Ладиченко В. Проблеми взаємодії держави і громадянського суспільства / Віктор Ладиченко // Публ. право. – 2016. – № 4. – С. 18 – 25.

11. Матвієнко А. Активізація участі громадян під час муніципальних реформ у країнах Європи / Анатолій Матвієнко // Розвиток взаємодії держави і громадянського суспільства в контексті впровадження європейських принципів належного врядування : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (12 груд. 2012 р., м. Київ) / упоряд. В. М. Яблонський [та ін.]. – Київ : НІСД, 2013. – 504 с.

12. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 рр. : затвердж. указом Президента України від 26 лют. 2016 р. № 68/2016. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/68/2016#n25>.

13. Токвиль А. Демократия в Америке / Алексис де Токвиль. – М. : Прогресс, 1992. – 554 с.

14. Manifesto for a new urbanity. European Urban Charter II. Retrieved from https://5cidade.files.wordpress.com/2011/06/urban-charter_en.pdf.

List of references

1. Aleksieiev V. M. Vzaiemovidnosyny derzhavy ta suspilstva v Ukraini: upravlinskyi aspekt : monohrafiia. Chernivtsi : Tekhnodruk, 2010, 524 p. [in Ukrainian].

2. Teleshun S. O., Reiterovych I. V., Sytnyk S. V. [ta in.]. Vzaiemodiia derzhavy i suspilstva v protsesakh publichnoi polityky : nauk. rozrobka. Kyiv : NADU, 2013, 44 p. [in Ukrainian].

3. Surmin Yu. P. [ta in.]. Vzaiemodiia orhaniv derzhavnoi vlady ta hromadianskoho suspilstva : navch. posib. Kyiv : NADU, 2011, 388 p. [in Ukrainian].

4. Harasymiv T. Z., Dasho T. Yu. Osnovni instytuty hromadianskoho suspilstva ta pravovoi derzhavy: zasady vzaiemodii. *Visn. Nats. un-tu «Lviv. politekhnika». Ser. «Yurydych. nauky»*. 2015, № 813, pp. 96 – 107 [in Ukrainian].

5. Ellinek G. Obschee uchenie o gosudarstve / G. Ellinek. – Sankt-Peterburg : Yurid. tsentr-Press, 2004. – 752 s. [in Russian].

6. Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia vid 15 zhovt. 1985 r. : ratyfikovana zakonom Ukrainy vid 15 lyp. 1997 r. № 452/97-VR. – Rezhym dostupu : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 [in Ukrainian].

7. Kovalenko A. A. Konstytutsiino-pravove rehuliuвання v Ukraini: pytannia teorii ta praktyky / A. A. Kovalenko. – Kyiv : Dovira, 1997. – 131 s. [in Ukrainian].

8. Konstytutsiia Ukrainy : pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 cherv. 1996 r. – Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

9. Konstytutsiia Ukrainy: nauково-praktychnyi komentar / [Averianov V. B., Batanov O. V. ; Baulin Yu. V. та ін. ; redkol. : V. Ya. Tatsii (holova) та ін.]. – Kharkiv : Pravo ; Kyiv : In Yure, 2003. – 805 s. [in Ukrainian].

10. Ladychenko V. Problemy vzaiemodii derzhavy i hromadianskoho suspilstva / Viktor Ladychenko // Publ. pravo. – 2016. – № 4. – С. 18 – 25 [in Ukrainian].

11. Matviienko A. Aktyvizatsiia uchasti hromadian pid chas munitsypalnykh reform u krainakh Yevropy. *Rozvytok vzaiemodii derzhavy i hromadianskoho suspilstva v konteksti vprovadzhenia yevropeiskyykh pryntsyviv nalezhnoho vriaduvannia : zb. materialiv mizhnar. nauk.-prakt. konf. (12 hrud. 2012 r., m. Kyiv)*. Kyiv : NISD, 2013, 504 p. [in Ukrainian].

12. Natsionalna stratehiia spryiannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini na

Local Government

2016–2020 rr. : zatverdzh. ukazom Prezydenta Ukrainy vid 26 liut. 2016 r. № 68/2016. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/68/2016#n25> [in Ukrainian].

13. Tokvil A. *Demokratiya v Amerike*. M. : Progress, 1992, 554 p. [in Russian].

14. Manifesto for a new urbanity. European Urban Charter II. Retrieved from https://5cidade.files.wordpress.com/2011/06/urban-charter_en.pdf. [in English].

Iryna Shumliaieva. Development of relations between public authorities and citizens at the local level in conditions of the legal state formation

Implementation of research concerning the introduction of effective mechanisms for the functioning of an optimal system of feedback between society and public authorities at the local level is becoming of great importance in the conditions of democratization of public life at the present stage of development of the Ukrainian state. The purpose of the article is to determine the directions of development of relations between public authorities and citizens at the local level, which is conditioned by the formation of a democratic, legal state in Ukraine.

The article deals with the issues of establishing the interaction between public authorities and members of the territorial community. The domestic constitutional, legislative, as well as international legal norms, which provide for the forms and principles of democratic governance, are analyzed. The peculiarities of local-level relationships between local government bodies and members of the territorial community that influence the development of partnership relations and the process of local issues solving are determined. In order to integrate the interests of different groups of the population at the local level, which influences the improvement of cooperation between public structures and citizens, certain aspects are considered in relation to the improvement of the mechanism of guaranteeing the rights of members of the territorial community and realization of the right to local self-government.

As a result of the study, we propose to use the optimal model of relationships in the investigated sphere. It should be based on an integrated approach to the development of a logically constructed structure of interaction between the territorial community and local self-government bodies, combining organizational, legal, social, informational, economic and other aspects in order to improve the joint activity between the subjects of public administration, taking into account the type of the corresponding settlement (villages, towns, cities).

Key words : relations, interaction, public authorities, members of the territorial community, local government, legal state.

Надійшла до редколегії 29.05.19